

Predomină imaginile artistice din domeniul naturii și imaginile dinamice.

Între elementele proprii, specifice, distinctive, ce permit încadrarea creației *Frunză verde măghiran* în specia doină, menționăm titlul, care, ca-n majoritatea poeziilor populare, este primul vers, formula de început, rima pereche, măsura scurtă, de 7-8 silabe, ritmul trohaic, neîncorsetarea în structuri strofice.

Pentru că ilustrează perfect trăsăturile caracteristice ale unei creații lirice populare și exprimă direct sentimente intense și aspirații ale unui eu liric „plasat” în mediul unui haiduc, *Frunză verde măghiran* este, incontestabil, o doină.

Specii epice în versuri

Balada

Identificându-și originile în francezul *ballade*, balada este o poezie epică, având un caracter legendar narativ. Ea denumea în Evul Mediu occidental o poezie cu formă fixă care se cânta în timpul unui dans, căci acesta este sensul verbului *ballare* în latina târzie. Imaginea artistică barbiană „menestrel trist, mai aburit ca vinul vechi sorbit din cupă” se pare că este inspirată dintr-o realitate legată de baladă: se cânta la curțile domnești, cu ocazia „spectacolelor” organizate în diverse împrejurări. Cercetătorii acestei specii literare menționează caracterul fantastic al baladei, plămădirea eroilor dintr-un material special care se învecinează cu eroicul, cu aspirația spre depășirea limitelor, faptele lor fiind hiperbolizate.

Balada a fost preluată ca specie de literatura cultă, dar și parodiată de către George Topîrceanu și Marin Sorescu. Resurecția baladei are loc, neașteptat, în contemporaneitate, în Cercul literar de la Sibiu, prin reprezentanți ca Ștefan Augustin Doinaș (*Mistrețul cu colți de argint*) și Radu Stanca.

Clasificare :

- *mitice : fantastic-mitologice* (unele aflându-se la granița cu legenda – *Traian și Dochia, Miorița, Meșterul Manole, Sburătorul*);
- *haiducești* – *Toma Alimoș, Sâlea Somodiva, Dălea Dămian, Iancu Jianu*; ciclul novăcesc – *Novac și zâna, Novac și fata sălbatecă*, eroice – *Dobrișan, Vartici, Radu Calomfirescu, Constantin Brâncovanu, Șoldan Viteazul, Toma Alimoș*.

Toma Alimoș – baladă populară

Considerarea de către G. Călinescu a baladei *Toma Alimoș* drept „indice unic în țara noastră de departajare a domeniilor dintre haiduci”, tema baladei constând în pedepsirea încălcării codului etic eroic, trebuie să spulbere orice interpretare de genul Toma și Manea sunt haiducul și boierul. Toma și Manea sunt, de fapt, doi haiduci, fiecare acționând în zona sa.

Tema baladei are valențe etice. Ea constă în pedepsirea încălcării codului etic eroic.

Pasul I: vezi caseta 4 – *Reperetele de care ținem seama în alcătuirea compunerii de argumentare a genului literar*.

Pasul al II-lea : reactualizarea schemei baladei populare :

	Specie a EPICII POPULARE	
PERSONAJE • număr mic • în antiteză	BALADA POPULARĂ	O ÎNTÂMPLARE • neobișnuită • realul se împletește cu fabulosul • inspirată din tradiții
	ÎN VERSURI	

Pasul al III-lea : argumentarea fiecărui element al definiției specificând :

- a) elementele predominante ;
- b) elementele specifice, care o diferențiază de alte specii :
 - specie *epică* :
 - „vocea” : naratorul în versuri ;
 - *viziunea* : ideile și sentimentele sunt exprimate indirect, prin intermediul acțiunii și al personajelor ;
 - *compoziția* : părți, motive : haiducul, solitudinea, comuniunea cu natura, murgul, testamentul ;
 - *structura* : versuri ;
 - *caracteristica* : se pune accent pe acțiune ;
- c) acțiune : narațiune, narator, personaje :
 - narațiune : înlănțuire gradată a momentelor subiectului unei întâmplări neobișnuite :

Expozițiunea

- *locul* : Muntele Pleșuv, puțul Porumbului ;
- *timpul* : neprecizat, îl putem determina făcând apel la istorie ;
- *personajul* : Toma Alimoș.

Intriga

Manea îi reproșează lui Toma că se situează într-un spațiu străin, interzis lui.

Desfășurarea

Toma este un înstrăinat. Sentimentul de solitudine este motivat prin înstrăinare. Dorința de comuniune cu natura, cu elementele inanimate este o dovadă că eroul vrea să-și depășească propria condiție. Trecând peste sentimentul de adversitate, Toma încearcă sentimentul de comuniune și cu Manea.

Manea încalcă codul etic eroic : înjunghierea „mișelește” a eroului.

Într-un efort supraomenesc, Toma își adună forțele și-l pedepsește pe Manea pentru încălcarea codului etic eroic. Pentru Toma lupta dreaptă reprezintă forma supremă a comportamentului eroic, ea semnificând restaurarea echilibrului zdruncinat prin gestul lui Manea, restaurarea demnității umane.

Punctul culminant

Uciderea lui Manea.

Testamentul lui Toma : asemenea ciobanului mioritic, haiducul se integrează deplin în natură, datorită comuniunii cu murgul.

Deznodământul

Moartea lui Toma ; bocetul naturii ; plecarea murgului în codru (perpetuarea haiduciei) ;

d) narator :

- obiectiv ;
- narațiune la persoana a III-a : „șade”, „bea”, „grăiește”, apar și persoanele I și a II-a, impuse de dialog, „închinat-aș”, „mă jur”, „lasă”, „sai” ;
- *creație populară*. Vezi caseta 6 – *Caracteristicile creației populare* ;

e) personaje :

- *puține* ; *prezentate în antiteză* ;
- *pozitiv* : Toma ;
- *negativ* : Manea ;
- *real* : Toma ; *fantastic* : murgul ;

f) structura :

- în versuri (264) ;
- rimă pereche ;
- ritm trohaic ;
- măsură variabilă (2-5-7-9 silabe) ;

Elementele predominante : aerul epeic al personajului ; nimbul eroic ;

Elemente specifice :

- specie epică în versuri ;
- caracterul legendar narativ ;
- episoadele cu caracter fantastic : murgul vorbește și este învestit cu puteri ritualice testamentare ; forța lui Toma de a pleca la luptă după ce fusese rănit ;
- simetria : solitudine, episodul central al confruntării cu Manea, aspirația către valoarea etică a actului eroic (scena pedepsirii lui Manea).

Pasul al IV-lea : structurarea planului compunerii.

Introducere :

- definiția baladei populare.

Cuprins :

- argumentarea :
- vocea narativă, naratorul, ipostaza, viziunea ;
- structura, compoziția ;
- elementele predominante :
 - aerul epeic al personajului ;
 - nimbul eroic.
- elementele specifice :
 - specie epică în versuri ;
 - caracterul legendar narativ ;
 - episoadele cu caracter fantastic ;
 - aspirația către valoarea etică a actului eroic.

Încheiere :

- concluzionarea.

Pasul al V-lea : redactarea compunerii.

Se pune întrebarea : este *Toma Alimoș* o baladă populară ?

Răspunsul poate fi afirmativ numai dacă textul literar oferă argumente imbatabile care să confirme definiția baladei populare : specie a epicii populare în versuri, cu un număr mic de personaje, inspirată, de obicei, din tradiția istorică sau populară, balada populară povestește o întâmplare neobișnuită, la care iau parte două sau mai multe personaje, prezentate în antiteză și în care realul se împletește cu fabulosul.

Începem prin a găsi argumente că opera literară *Toma Alimoș* este specie epică.

„Vocea”, instanța care se exprimă în operă, este un argument neîndoielnic privind caracterul de operă epică în versuri. Ea este naratorul în versuri.

Viziunea naratorului este caracteristică naratorului obiectiv, care relatează în episoadele epice, la persoana a III-a, exprimând indirect idei și sentimente prin intermediul personajelor și al acțiunii. Este un motiv în plus să considerăm viziunea un element care particularizează orice specie epică.

Din punctul de vedere al structurii formale, opera literară *Toma Alimoș* se prezintă sub forma unui text organizat în versuri. Și această condiție a definiției este îndeplinită.

Compozițional, creația este alcătuită din părți și motive.

Între elementele predominante, menționăm punerea accentului pe acțiune, care crește tensionat din intriga survenită după o expozițiune calmă, idilică. Aerul epopeic al personajului, nimbul eroic constituie alte elemente caracteristice, specifice baladei, și din acest punct de vedere putem întări afirmația că opera literară *Toma Alimoș* este o baladă.

Conceptul de acțiune implică alte concepte : narațiuni, personaje, narator. Privită și din această perspectivă, opera literară *Toma Alimoș* este o operă epică.

Următoarele caracteristici, cumulate cu informațiile de mai sus, fac dovada certă a existenței unor argumente care să conducă la considerarea textului operei literare *Toma Alimoș* drept un text epic : narațiunea înlănțuie gradat momentele subiectului operei, prezentând o întâmplare neobișnuită, izvorâtă dintr-o realitate. Astfel, expozițiunea fixează ca loc al acțiunii Muntele Pleșuv, puțul Porumbului. Toponimicul Pleșuv este încărcat de sugestii macabre. Timpul nu este precizat ; îl putem determina făcând apel la istorie : acțiunea baladei se desfășoară într-un Ev Mediu îndepărtat, când a existat, ca formă de luptă socială, haiducia, și în care este atestată, de asemenea, modalitatea de departajare între haiduci a domeniilor în care acționau, menționată de criticul literar George Călinescu. Tot în expozițiune cunoaștem eroul, Toma Alimoș, prezentat printr-un succint portret fizic și moral.

Intriga textului literar, constând în reproșul lui Manea care-i impută lui Toma că se situează într-un spațiu străin, interzis lui, cerându-i „vamă”, generează faptele desfășurării, ce înlănțuie gradat episoade permițând astfel caracterizarea eroilor pe fundalul evenimentelor. Toma este un înstrăinat. Sentimentul de solitudine este motivat prin înstrăinare. Dorința de comuniune cu natura, cu elementele inanimate este o dovadă că eroul vrea să-și depășească propria condiție. Trecând peste sentimentul de adversitate, eroul încearcă, după ce admite imposibilitatea comuniunii cu natura, cu armele, sentimentul de comuniune și cu adversarul său, Manea. În momentul în care îi oferă plosca haiducească, Manea nesocotește codul etic eroic, înjunghiindu-l „mișelește”. Deslușim în acest moment sămburele temei acestei opere literare.

Într-un efort supraomnesc ținând de fabulos, Toma își adună forțele și-l pedepsește pe Manea pentru încălcarea codului etic eroic : este elementul neobișnuit, care-l apropie

de eroi de basm. Pentru Toma lupta dreaptă reprezintă norma supremă a comportamentului eroic, ea semnificând restaurarea echilibrului zdruncinat prin gestul lui Manea, restaurarea demnității umane. Punctul culminant este constituit de uciderea lui Manea și de testamentul lui Toma : asemenea ciobanului mioritic, haiducul se integrează deplin în natură, datorită comuniunii cu murgul. Deznodământul firului epic prezintă moartea lui Toma, bocetul naturii, plecarea murgului în codru spre a împlini dorința testamentară a eroului : perpetuarea haiduciei.

Naratorul obiectiv mânuiește narațiunea la persoana a III-a : „șade”, „bea”, „grăiește”. Apar și persoanele I și a II-a, impuse de dialog, „închinat-aș”, „mă jur”, „lasă”, „sai”.

În sprijinul afirmației că Toma Alimoș este o creație populară vin caracteristicile creației folclorice : este o creație anonimă, colectivă, sincretică, valoroasă din punct de vedere artistic și documentar. Prezența variantelor, circulația lor sunt alte argumente peremptorii în susținerea caracterului de creație populară al operei literare *Toma Alimoș*.

Personajele, puțin numeroase, pledează și ele pentru caracterul de baladă al creației. Tipologia lor este clasică ; pozitiv/negativ : Toma/Manea ; umane – Toma, Manea, animal – murgul.

Prozodia, element distinctiv, specific unei balade populare, constituie un argument forte că afirmația de la care am pornit este adevărată. Numărul foarte mare de versuri : (264), rima, ritmul trohaic, măsura scurtă, variabilă, de 4-7 silabe, sunt elemente care ne permit să afirmăm că *Toma Alimoș* este o baladă populară.

Există în această creație populară elemente predominante, ținând de aerul epeic al personajului, de nimbul lui eroic. Aceste elemente accentuează caracterul de baladă al creației, baladă însemnând relatarea unei întâmplări neobișnuite, izvorâte din tradiții, în care realul se împletește cu imaginarul. Alături de cele deja semnalate, elemente particulare, caracteristice întăresc convingerea că *Toma Alimoș* este o baladă. Între acestea menționăm faptul că este o specie epică în versuri. Caracterul legendar-narativ al subiectului, fantasticul unor episoade (adresarea directă naturii, armelor, murgului, înzestrarea ca-n basme a murgului cu calitatea neobișnuită de a fi executorul dorințelor testamentare ale eroului), aspirația către valoarea etică a actului eroic sunt alte elemente specifice care ne determină să afirmăm că opera literară *Toma Alimoș* este o baladă.

Miorița – baladă populară atipică

În 1852, când a fost tradusă și publicată în volumul realizat de Vasile Alecsandri, *Ballades et chants populaires de la Roumanie*, capodopera literaturii populare române, *Miorița*, a uimit Apusul. Mitul existenței pastorale, al mării treceri, „bulgărele de aur al literaturii populare”, „cea mai frumoasă epee pastorală” cu care, după cum afirmă Alecu Russo, „poeți ai lumii ca Vergiliu și Ovidiu s-ar fi mândrit pe drept cuvânt dacă ar fi compus această minune poetică”, *Miorița* a adunat elogiile marilor personalități creatoare. Eminescu o numea cea „inspirațiune fără seamă”, „suspîn al brazilor și al izvoarelor din Carpați”. Alecu Russo, culegătorul ei, afirma că „face parte din rândul plăsmuirilor privilegiate ale literaturii universale, sintetizând experiențe de viață seculare pentru a le ridica la rang de valoare general umană și prin aceasta etern durabilă”.

Pasul I: vezi caseta 4 – *Reperle de care ținem seama în alcătuirea compunerii de argumentare a genului literar.*

Pasul al II-lea : definiția, schema.

	Specie a EPICII POPULARE	
PERSONAJE • număr mic • în antiteză	BALADA POPULARĂ	O ÎNTÂMPLARE • neobișnuită • realul se împletește cu fabulosul • inspirată din tradiții
	ÎN VERSURI	

Pasul al III-lea : elementele specifice, particulare, distinctive :

- „vocea” : pluralismul vocilor, în funcție de specificul fiecărui motiv – naratorul, miorita, eul liric în ipostaza de ciobănaș, măicuța ;
- *viziunea* : ideile și sentimentele sunt exprimate *indirect*, prin intermediul acțiunii și al personajelor, în partea epică, *direct și indirect*, în partea dramatică, *direct*, în partea lirică ;
- *structura* : în versuri, evoluând de la o structură epică spre una dramatică și apoi lirică ;
- *compoziția* : trei părți și cinci/șase motive ;
- *elementele predominante* : se pune accent pe acțiune ; alături de acțiune, accentul cade pe trăsăturile eroului ; acțiunea : narațiune, înlanțuire gradată de momente, personaje, narator ;
- *elemente specifice* care particularizează balada :
 - creație populară ;
 - specie a epicii populare ;
 - creație proteică ;
 - „vocea” : naratorul obiectiv, relativ detașat de faptele povestite ; tonul sec al relatării din primele versuri, de la care dativul etic „mi-” – „ca să mi-l omoare” – face excepție.

Narațiunea :

- la persoana a III-a, apar și persoanele I și a II-a, impuse de dialog :
 - a) prezintă caracteristicile creației populare (vezi caseta 6 – *Caracteristicile creației populare*) ;
 - b) *personaje* puține, prezentate în antiteză :
 - pozitive/negative ;
 - principale/secundare ;
 - complexe/liniare.

Elemente specifice. Caracteristica esențială a acțiunii baladei este faptul că ea nu prezintă cele cinci momente ale firului epic, deznodământul lipsind (operă deschisă). Nimbul mitic. Proteismul baladei ;
 - c) *acțiune* : narator, narațiune, personaje. Momentele subiectului unei întâmplări neobișnuite inspirate din tradiții, din existența noastră pastorală.

Expozițiunea

- *loc* : peisajul feeric al țării ;
- *timp* : neprecizat ;
- *personaje* : „trei ciobănei”.